DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

16. november 2000 *

I sag C-294/98 P,

Metsä-Serla Oyj, tidligere Metsä-Serla Oy, Espoo (Finland),

UPM-Kymmene Oyj, tidligere United Paper Mills Ltd, Helsinki (Finland),

Tamrock Oy, tidligere Tampella Corporation, Tampere (Finland),

Kyro Oyj Abp, tidligere Oy Kyro Ab, Tampere,

ved advokat H. Hellmann, Köln, og advokat H.-J. Hellmann, Mannheim, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne Loesch og Wolter, 11, rue Goethe,

appellanter,

angående appel af dom afsagt den 14. maj 1998 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Tredje Udvidede Afdeling) i de forenede sager T-339/94 — T-342/94, Metsä-Serla m.fl. mod Kommissionen (Sml. II, s. 1727), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom,

* Processprog: tysk.

den anden part i appelsagen:

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved R. Lyal, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat D. Schroeder, Köln, og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. La Pergola, og dommerne M. Wathelet (refererende dommer), D.A.O. Edward, P. Jann og L. Sevón,

generaladvokat: J. Mischo
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 18. maj 2000,

afsagt følgende

Dom

1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 29. juli 1998 har Metsä-Serla Oyj, UPM-Kymmene Oyj, Tamrock Oy og Kyro Oyj Abp i henhold til artikel 49 i EF-statutten for Domstolen iværksat appel af dom afsagt den 14. maj 1998 af Retten i Første Instans i de forenede sager T-339/94 — T-342/94, Metsä-Serla m.fl. mod Kommissionen (Sml. II, s. 1727, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten frifandt Kommissionen under søgsmålet til prøvelse af Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (IV/C/33.833 — Karton) (EFT L 243, s. 1, herefter »beslutningen«).

Faktiske omstændigheder

2 Ved beslutningen pålagde Kommissionen 19 producenter, der leverer karton inden for Fællesskabet, bøder for overtrædelser af EF-traktatens artikel 85, stk. 1 (nu artikel 81, stk. 1, EF).

3 Det fremgår af den appellerede dom, at beslutningen blev truffet på baggrund af nogle uformelle klager, som i 1990 blev indgivet af British Printing Industries Federation, der er en brancheorganisation for de fleste kartonemballagetrykkerier i Det Forenede Kongerige, og af Fédération française du cartonnage, og efter kontrolundersøgelser, som Kommissionens repræsentanter i april 1991 uanmeldt

foretog i henhold til artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81), hos et antal virksomheder og brancheorganisationer inden for kartonsektoren.

4 På grundlag af de ved kontrolundersøgelserne og på baggrund af begæringer om oplysninger og skriftligt materiale fremkomne oplysninger konkluderede Kommissionen, at de berørte virksomheder fra midten af 1986 og mindst til april 1991 (i de fleste tilfælde) havde deltaget i en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1. Den besluttede som følge heraf at indlede en procedure i henhold til denne bestemmelse og fremsendte ved skrivelse af 21. december 1992 en meddelelse af klagepunkter til hver enkelt virksomhed. Samtlige virksomheder svarede skriftligt. Ni virksomheder begærede mundtlig høring.

5 Som afslutning på proceduren vedtog Kommissionen en beslutning, der bl.a. indeholder følgende bestemmelser:

»*Artikel 1*

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co. KG, Kartonfabriek 'De Eendracht' NV (der handler under navnet BPB de Eendracht), NV Koninklijke KNP BT NV (tidligere Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co. KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Kartongesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik A/S, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd

(tidligere Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidligere Tampella Española SA) og Moritz J. Weig GmbH & Co. KG har overtrådt artikel 85, stk. 1, i EF-traktaten ved deltagelse

— i Buchmann's og Rena's tilfælde fra omkring marts 1988 og i hvert fald til slutningen af 1990

— hvad angår Enso Española i hvert fald fra marts 1988 til i hvert fald udgangen af april 1991

— i Gruber & Weber's tilfælde i hvert fald fra 1988 og indtil slutningen af 1990

— i de andre tilfælde fra midten af 1986 og i hvert fald til april 1991

i en aftale og samordnet praksis, der startede medio 1986, og som indebar, at leverandører af karton i EF

— samledes regelmæssigt ved en række hemmelige og institutionaliserede møder for at diskutere og nå til enighed om en fælles brancheplan med henblik på at begrænse konkurrencen

— nåede til enighed om regelmæssige prisstigninger for hver produktkvalitet i den enkelte nationale valuta

— planlagde og iværksatte samtidige og ensartede prisstigninger i hele EF

— nåede til forståelse om at fastholde markedsandelene for de store producenter på konstante niveauer, dog med mulighed for ændring fra tid til anden

— traf i stigende grad siden begyndelsen af 1990 samordnede foranstaltninger til styring af leverancer af produktet i EF for derved at sikre gennemførelsen af de nævnte samordnede prisstigninger

— udvekslede forretningsmæssige oplysninger om leverancer, priser, midlertidige produktionsstandsninger, ordrebeholdninger, kapacitetsudnyttelsesgrader osv. til støtte for nævnte forholdsregler.

...

Artikel 3

Følgende bøder pålægges nedennævnte virksomheder for den overtrædelse, der er omhandlet i artikel 1:

...

v) Finnboard — the Finnish Board Mills Association, en bøde på 20 000 000 ECU, for hvilken Oy Kyro AB hæfter solidarisk med Finnboard med et beløb på 3 000 000 ECU, Metsä-Serla Oy med et beløb på 7 000 000 ECU, Tampella Corp. med et beløb på 5 000 000 ECU og United Paper Mills Ltd med et beløb på 5 000 000 ECU.

...«

6 Endvidere beskrives de faktiske omstændigheder således i den appellerede dom:

»9 Sagsøgerne, som hører til beslutningens adressater, er finske kartonproducenter. De markedsfører deres produkter i Fællesskabet og på andre markeder gennem Finnish Board Mills Association — Finnboard (herefter 'Finnboard'). Finnboard er en finsk branchesammenslutning, der i 1991 havde seks selskaber som medlemmer, herunder sagsøgerne.

10 Det fremgår af beslutningens betragtning 174, at Kommissionen pålagde Finnboard en bøde med den begrundelse, at det var sammenslutningen snarere end sagsøgerne, der havde deltaget aktivt og direkte i kartellet. Den pålagde imidlertid sagsøgerne solidarisk hæftelse sammen med Finnboard for betalingen af den del af bøden, som tilnærmelsesvis svarer til hvert enkelt selskabs andel af Finnboard's salg af karton.«

7 Beslutningen var genstand for 17 andre sager (sag T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 og T-354/94),

som blev anlagt af alle beslutningens øvrige adressater med undtagelse af to. Sag T-301/94, Laakmann Karton mod Kommissionen, blev slettet af Rettens register, efter at sagsøgeren havde hævet sagen.

Den appellerede dom

Påstanden om annullation af beslutningen

8 Sagsøgerne gjorde for Retten et enkelt anbringende gældende om en tilsidesættelse af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og traktatens artikel 85, stk. 1.

9 Sagsøgerne gjorde i det væsentlige gældende, at artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 ikke bemyndiger Kommissionen til at træffe en beslutning, hvorved det pålægges en virksomhed at hæfte for betalingen af en bøde, der er pålagt en anden virksomhed. Bestemmelsen giver kun mulighed for at pålægge virksomheder bøder for overtrædelser af konkurrencereglerne, som de selv har begået. Kommissionen fastslog imidlertid en hæftelse for tredjemands forpligtelser, der adskiller sig fra hæftelsen for egne forpligtelser.

10 Sagsøgerne anførte endvidere, at Kommissionen ikke var berettiget til at pålægge selskaberne solidarisk hæftelse for betalingen af bøden med den begrundelse, at der forelå en økonomisk enhed, og at den ikke kunne hævde, at Finnboard virkede »som [sagsøgernes] forlængede arm og i deres interesse«.

11 Retten udtalte i så henseende:

»42 Det præciseres ikke udtrykkeligt i [artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17], om en virksomhed, der ikke direkte og formelt gøres ansvarlig for den af Kommissionen konstaterede overtrædelse, kan pålægges at hæfte solidarisk med en anden virksomhed, som har begået den konstaterede overtrædelse og er pålagt en bøde herfor, for betalingen af sidstnævnte virksomheds bøde.

43 Bestemmelsen må imidlertid fortolkes således, at det kan pålægges en virksomhed at hæfte solidarisk med en anden virksomhed for betalingen af en bøde, der er pålagt sidstnævnte virksomhed, der forsætligt eller uagtsomt har begået en overtrædelse, forudsat at Kommissionen i samme retsakt påviser, at det også kunne være fastslået, at den virksomhed, der skal hæfte solidarisk for bøden, havde begået en sådan overtrædelse.

44 I det foreliggende tilfælde er det ganske vist Finnboard, der direkte og formelt gøres ansvarlig for overtrædelsen af traktatens artikel 85, stk. 1 (beslutningens artikel 1), og som derfor pålægges en bøde i beslutningens artikel 3, nr. v), men det pålægges alle sagsøgerne at hæfte solidarisk med Finnboard for betalingen af en del af denne bøde, idet Finnboard efter Kommissionens opfattelse havde handlet som deres 'forlængede arm' og i deres interesse (beslutningens betragtning 174, andet afsnit).

45 Det skal derfor undersøges, om der var sådanne økonomiske og retlige forbindelser mellem Finnboard og sagsøgerne, at Kommissionen direkte og formelt kunne have gjort hver enkelt sagsøger ansvarlig for overtrædelsen.

46 Det fremgår af beslutningen, at Kommissionen anså sagsøgerne for at være ansvarlige for Finnboard's handlinger (betragtning 174, andet afsnit).

47 Ved bedømmelsen af, om Kommissionen var berettiget til at lægge dette til grund, skal der tages hensyn til de væsentlige oplysninger, der er indeholdt i sagens akter, navnlig i sagsøgernes svar på Rettens skriftlige spørgsmål, angående Finnboard's aktiviteter og sammenslutningens retlige og faktiske forbindelser med medlemsselskaberne, navnlig sagsøgerne.

48 I henhold til sine vedtægter af 1. januar 1987 (§ 2) er Finnboard en sammenslutning, der markedsfører den af sagsøgerne fremstillede karton og de af andre medlemmer fremstillede papirprodukter.

49 I henhold til vedtægternes §§ 10 og 11 udpeger hvert medlem en repræsentant til 'Board of Directors', som bl.a. har til opgave at vedtage retningslinjer for sammenslutningens virksomhed, at godkende budgettet, finansieringsplanen og principperne for fordelingen af udgifterne mellem medlemmerne samt at udpege sammenslutningens 'Managing Director'.

50 Vedtægternes § 20 lyder således:

'Medlemmerne hæfter solidarisk for de forpligtelser, der indgås på sammenslutningens vegne, som for egen gæld.

Gæld og forpligtelser fordeles mellem medlemmerne i forhold til deres nettofaktureringer i det indeværende og de to foregående regnskabsår.'

51 For så vidt angår salget af kartonprodukter fremgår det af sagsøgernes svar på Rettens skriftlige spørgsmål, at de i den relevante periode havde overladt deres samlede salg af karton til Finnboard, alene med undtagelse af de enkelte sagsøgeres koncerninterne salg og salg af mindre mængder til lejlighedsvise kunder i Finland (jf. også § 14 i Finnboard's vedtægter). Desuden fastsatte og annoncerede Finnboard ens priser for sagsøgerne.

52 Sagsøgerne har endvidere forklaret, at kunderne i forbindelse med de enkelte salgstransaktioner gav deres ordrer til Finnboard, idet de som regel tilkendegav, hvilken fabrik de ønskede varerne fra. Sådanne ønsker skyldtes navnlig kvalitetsforskelle mellem sagsøgernes produkter. Hvis der ikke blev fremsat et sådant ønske, blev ordrerne fordelt mellem Finnboard's medlemmer i overensstemmelse med vedtægternes § 15, der lyder således:

'De indgåede ordrer fordeles retfærdigt og ligeligt mellem medlemmerne under hensyntagen til deres produktionskapacitet og de af bestyrelsen fastlagte fordelingsprincipper.'

53 Finnboard var bemyndiget til at forhandle salgsvilkårene, herunder prisen, med hver enkelt potentiel kunde, idet sagsøgerne havde fastlagt generelle retningslinjer for disse individuelle forhandlinger. Hver ordre skulle imidlertid forelægges den pågældende sagsøger, som afgjorde, om den skulle accepteres.

54 De enkelte salgstransaktioners forløb og de i forbindelse hermed anvendte regnskabsmæssige principper er beskrevet i en erklæring af 4. juni 1997 fra Finnboard's revisor:

'Finnboard handler som kommissionær for kommittenterne og fakturerer "i eget navn for kommittentens regning".

1. Hver ordre bekræftes af kommittentens fabrik.

2. Ved afsendelsen fremsender fabrikken en første faktura til Finnboard ("Mill invoice"). Fakturaen bogføres på kommittentkontoen som fordring og i Finnboard's indkøbsbog som gæld over for fabrikken.

3. Den af fabrikken udstedte faktura (med fradrag af skønnede omkostninger til transport, oplagring, levering og finansiering) forudbetales af Finnboard inden for den aftalte frist (10 dage i 1990/1991). Finnboard finansierer således lagerbeholdningerne i udlandet og fabrikkens kundefordringer uden at blive ejer af de afsendte varer.

4. Ved leveringen til kunden fakturerer Finnboard denne på fabrikkens vegne. Fakturaen bogføres som salg på kommittentkontoen og som fordring i Finnboard's salgsbog.

5. Kundernes betalinger bogføres på kommittentkontiene, og eventuelle forskelle mellem de skønnede priser og omkostninger og de faktiske priser og omkostninger (jf. punkt 3) udlignes over kommittentkontoen.'

55 Det fremgår således for det første, at Finnboard ganske vist var bemyndiget til at forhandle priserne og de øvrige salgsvilkår med de endelige aftagere under iagttagelse af de af sagsøgerne fastlagte retningslinjer, men at der ikke kunne foretages noget salg, uden at prisen og de øvrige salgsvilkår var godkendt af den pågældende sagsøger.

56 For det andet er det ubestridt, at ejendomsretten overgik direkte fra den pågældende sagsøger til den endelige aftager.

57 Endelig må det konstateres, at den af Finnboard oppebårne provision, der figurerer i sammenslutningens årsberetninger som omsætning, kun dækker omkostningerne i forbindelse med de salg, sammenslutningen foretager for sine medlemsselskabers regning, såsom transport- eller finansieringsomkostninger. Finnboard havde følgelig ikke nogen egen økonomisk interesse i at deltage i det ulovlige samarbejde om priser, idet de prisforhøjelser, der blev annonceret og gennemført af de i PG Paperboard's organer repræsenterede virksomheder, ikke kunne give sammenslutningen nogen fortjeneste. Finnboard's deltagelse i det ulovlige samarbejde havde derimod en direkte økonomisk interesse for sagsøgerne.

58 Under de foreliggende omstændigheder var der derfor sådanne økonomiske og retlige forbindelser mellem Finnboard og de enkelte sagsøgere, at Finnboard, når sammenslutningen solgte kartonen for sagsøgerne, kun

handlede som hjælpeorgan for selskaberne. Når henses til disse forbindelser og til, at Finnboard var forpligtet til at følge de enkelte sagsøgeres instrukser og ikke kunne optræde uafhængigt af disse selskaber på markedet, udgjorde sammenslutningen og dens enkelte kartonproducerende medlemsselskaber i realiteten en økonomisk enhed (jf. analogien af dommen i sagen Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, præmis 538, 539 og 540).

59 Kommissionen antog således med rette i begrundelsen for beslutningen, at sagsøgerne var ansvarlige for Finnboard's konkurrencestridige handlinger, hvorfor det havde været muligt at fastslå, at hver enkelt sagsøger forsætligt havde overtrådt traktatens artikel 85, stk. 1. Kommissionen kunne derfor i stedet for direkte at pålægge hver enkelt sagsøger en bøde vælge at pålægge dem at hæfte solidarisk med Finnboard for betalingen af en del af den bøde, der blev pålagt denne branchesammenslutning.

60 Anbringendet kan herefter ikke tiltrædes.«

Påstandene om nedsættelse af bøden

12 Retten afviste sagsøgerens påstande om nedsættelse af bøden med den begrundelse, at selskaberne ikke havde påberåbt sig nogen anbringender til støtte for disse påstande.

13 Retten frifandt herefter Kommissionen.

Appellen

Spørgsmålet, om appellen er iværksat i overensstemmelse med reglerne

14 Kommissionen har indledningsvis sat spørgsmålstegn ved, om appellen bør antages til realitetsbehandling, idet den har anført, at udskrifterne af handelsregistret — undtagen for så vidt angår selskabet Kyro Oyj Abp — kun er blevet fremlagt i form af oversættelser, at fuldmagten fra Kyro Oyj Abp bl.a. er underskrevet af en person, der ifølge den fremlagte udskrift af handelsregistret ikke er tegningsberettiget, og at den anden person, der har underskrevet fuldmagten, ikke er bemyndiget til at repræsentere selskabet alene.

15 Det skal i denne forbindelse blot bemærkes, at artikel 38, stk. 5, litra b), i Domstolens procesreglement, hvorefter en privatretlig juridisk person sammen med stævningen skal fremlægge »bevis for, at advokatens fuldmagt er behørigt udstedt af en person, der er beføjet hertil«, ikke finder anvendelse på appelsager i medfør af procesreglementets artikel 112, stk. 1, hvori der kun henvises til artikel 38, stk. 2 og 3.

16 Kommissionens formalitetsindsigelse kan derfor ikke tages til følge.

Realiteten

17 Appellanterne har til støtte for appellen gjort to anbringender gældende. De har for det første kritiseret det forhold, at Retten ikke fastslog, at artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 ikke kunne danne grundlag for at pålægge selskaberne at hæfte solidarisk for betalingen af en bøde, der var pålagt en anden virksomhed. For det

andet har de anført, at Retten med urette henholdt sig til de principper, Domstolen har opstillet for udmålingen af bøder, der pålægges virksomheder, som udgør en økonomisk enhed, idet Domstolen efter deres opfattelse ikke ud fra disse principper har fastslået en hæftelse for betalingen af en bøde, der er pålagt tredjemand.

Det første anbringende

18 Appellanterne har gjort gældende, at der ikke er noget retligt grundlag for beslutningen om at pålægge dem bøder, da hverken Kommissionen eller Retten har påvist, at de forsætligt eller uagtsomt har overtrådt traktatens artikel 85, stk. 1. Det fremgår tværtimod af beslutningens artikel 1, at de ikke har tilsidesat traktatens artikel 85, stk. 1.

19 Appellanterne har henvist til, at Retten i den appellerede doms præmis 43 udtalte, at det kan pålægges en virksomhed at hæfte solidarisk med en anden virksomhed for betalingen af en bøde, der er pålagt sidstnævnte virksomhed, der forsætligt eller uagtsomt har begået en overtrædelse, »forudsat at Kommissionen i samme retsakt påviser, at det også kunne være fastslået, at den virksomhed, der skal hæfte solidarisk for bøden, havde begået en sådan overtrædelse«. Denne fortolkning er i strid med den klare ordlyd af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, der forudsætter, at der er konstateret en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, fra beslutningens adressats side. Den er også i strid med det elementære legalitetsprincip og ville indebære, at Kommissionen kan pålægge virksomheder sanktioner i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 uden at skulle bære bevisbyrden for, at der foreligger en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, og uden at skulle tage hensyn til den enkelte virksomheds særlige situation (og navnlig formildende omstændigheder) ved bedømmelsen af overtrædelsens grovhed og varighed med henblik på bødeudmålingen. Endelig strider Rettens fortolkning ifølge appellanterne mod princippet om formodning om uskyldighed, der er anerkendt i fællesskabsretten (jf. dom af 18.10.1989, sag 374/87, Orkem mod Kommissionen, Sml. s. 3283, præmis 30-35).

20 Kommissionen har gjort gældende, at det første anbringende bør afvises, da det for en stor dels vedkommende blot udgør en gentagelse af de faktiske og retlige argumenter, der blev fremført i første instans.

21 Hvad angår realiteten har Kommissionen anført, at den fortolkning af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, som Retten foretager i den appellerede doms præmis 43, er i overensstemmelse med bestemmelsens ordlyd. En virksomhed begår en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, hvis den kan gøres ansvarlig for den adfærd, der udvises af en anden virksomhed, som overtræder bestemmelsen (jf. bl.a. domme af 14.7.1972, henholdsvis sag 48/69, ICI mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 151, org. ref.: Rec. s. 619, præmis 132 ff., og sag 52/69, Geigy mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 225, org. ref.: Rec. s. 787, præmis 44 ff., og af 25.10.1983, sag 107/82, AEG mod Kommissionen, Sml. s. 3151, præmis 49 ff.).

22 Det er desuden ifølge Kommissionen ikke rigtigt, at der, hvis man følger Rettens fortolkning, ikke bliver taget hensyn til de særlige omstændigheder for de virksomheder, der kan blive pålagt solidarisk hæftelse. Virksomhederne kan kun pålægges solidarisk hæftelse, hvis overtrædelsen også kunne være fastslået for deres vedkommende, hvilket forudsætter, at der tages hensyn til deres særlige omstændigheder. Dette er sket i det foreliggende tilfælde, idet appellanterne hver især er blevet pålagt at hæfte solidarisk for Finnboard's bøde med forskellige beløb. Appellanterne har i øvrigt ikke gjort gældende, at der foreligger særlige omstændigheder, som Kommissionen eller Retten ikke har taget hensyn til.

23 Endelig har Kommissionen anført, at der heller ikke er sket en tilsidesættelse af princippet om formodning om uskyldighed. Kommissionen fastslog kendsgerninger, der begrundede, at appellanterne blev pålagt bøder direkte, og appellanterne var adressater for meddelelsen af klagepunkter og havde således uindskrænket adgang til at forsvare sig.

24 Det skal i denne forbindelse først bemærkes, at Kommissionens formalitetsindsigelse ikke kan tiltrædes. Det fremgår nemlig af ovenstående, at appellanterne gør gældende, at den appellerede doms præmis 43 er behæftet med en retlig fejl.

25 Endvidere bemærkes, at der i det foreliggende tilfælde blev pålagt Finnboard en bøde på 20 000 000 ECU, for hvilken appellanterne hver især blev pålagt at hæfte solidarisk med et bestemt beløb på mellem 3 000 000 og 7 000 000 ECU, som tilnærmelsesvis svarer til hver enkelt selskabs andel af Finnboard's salg af karton (den appellerede doms præmis 10).

26 Som fastslået af Retten i den appellerede doms præmis 44, betyder dette, at Finnboard blev gjort direkte ansvarlig for overtrædelsen af traktatens artikel 85, stk. 1. Da Kommissionen imidlertid fandt, at selskabet havde handlet på appellanternes vegne og i deres interesse, hvorfor de kunne gøres ansvarlige for Finnboard's konkurrencebegrænsende adfærd, blev appellanterne hver især pålagt at hæfte solidarisk for betalingen af en del af bøden.

27 I den appellerede doms præmis 45-59 undersøgte og bekræftede Retten, at appellanterne kunne gøres ansvarlige for Finnboard's adfærd. Rettens bemærkninger i så henseende kan ikke siges at være behæftet med retlige fejl, da det fremgår af fast retspraksis, at ansvaret for en virksomheds konkurrencebegrænsende adfærd kan pålægges en anden virksomhed, hvis den førstnævnte virksomhed ikke frit har bestemt sin adfærd på markedet, men i det væsentlige har fulgt instrukser fra sidstnævnte virksomhed, navnlig under hensyn til de økonomiske og juridiske forbindelser mellem virksomhederne (jf. bl.a. dommen i sagen AEG mod Kommissionen, præmis 49).

28 Under disse omstændigheder kan Rettens fortolkning af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 ikke anses for at være i strid med legalitetsprincippet, eftersom

appellanterne, der blev gjort ansvarlige for Finnboard's konkurrencebegrænsende handlinger, i henhold til artikel 15 blev pålagt en bøde for en overtrædelse, de selv blev anset for at have begået som følge af det pågældende ansvar. Dette forklarer, at Kommissionen — i modsætning til hvad appellanterne gør gældende — tog hensyn til selskabernes særlige omstændigheder, hvilket Retten i øvrigt fastslog i den appellerede doms præmis 10, og at appellanterne var adressater for meddelelsen af klagepunkter, og det er ikke godtgjort, at de ikke havde adgang til at forsvare sig over for denne.

29 Af samme grund må argumentet om en tilsidesættelse af princippet om formodning om uskyldighed også forkastes.

30 Hvad endelig angår spørgsmålet om, hvorvidt betingelserne for at gøre appellanterne ansvarlige for Finnboard's adfærd faktisk var opfyldt i det foreliggende tilfælde, bemærkes, at en undersøgelse heraf hviler på en bedømmelse af faktiske forhold og som sådan ikke kan anfægtes under en appelsag.

31 Det følger af ovenstående, at det første anbringende delvis må forkastes og delvis afvises.

Det andet anbringende

32 Appellanterne har gjort gældende, at Domstolen som betingelse for, at et moderselskab kan gøres ansvarligt for en overtrædelse begået af dets datterselskab, altid kræver, at det godtgøres, at moderselskabet selv har overtrådt konkurrencereglerne, og at det bliver pålagt en bøde (jf. i samme retning dom af 6.3.1974, forenede sager 6/73 og 7/73, Istituto Chemioterapico Italiano og Commercial Solvents mod Kommissionen, Sml. s. 223, præmis 37 og 41, dommen i sagen ICI mod Kommissionen, præmis 132-141, dommen i sagen

Geigy mod Kommissionen, præmis 45, og Rettens dom af 1.4.1993, sag T-65/89, BPB Industries og British Gypsum mod Kommissionen, Sml. II, s. 389, præmis 149 og 153). Det forhold, at der foreligger en økonomisk enhed som omhandlet i Domstolens praksis, kan således ikke påberåbes som grundlag for at pålægge appellanterne at hæfte for tredjemands forpligtelser, nemlig for betalingen af en bøde, der er pålagt Finnboard, da det ikke er blevet fastslået, at de har begået en overtrædelse.

33 Appellanterne har endvidere anført, at Kommissionens synspunkt ikke har nogen støtte i Kommissionens egen administrative praksis, som kun omfatter to tilfælde af solidarisk hæftelse, der såvel retligt som faktisk adskiller sig grundlæggende fra denne sag, idet de virksomheder, der havde begået en overtrædelse i fællesskab, alle blev anset for at have medvirket og blev pålagt én bøde (jf. Kommissionens beslutning 72/457/EØF af 14.12.1972 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 86 (IV/26.911 — ZOJA/CSC — ICI) (JO L 299, s. 51) og 80/1283/EØF af 25.11.1980 om en procedure i henhold til artikel 85 i EØF-traktaten (IV/29.702 — Johnson & Johnson) (EFT L 377, s. 16, særligt s. 25)).

34 Det skal i denne forbindelse blot bemærkes, at appellanternes argumentation hviler på en forkert forudsætning om, at der ikke blev konstateret nogen overtrædelse fra deres side og ikke blev pålagt dem nogen individuel bøde. Det fremgår tværtimod af denne doms præmis 27-30, at appellanterne individuelt blev pålagt en sanktion for en overtrædelse, som de blev anset for selv at have begået som følge af de økonomiske og juridiske forbindelser, de havde med Finnboard, og som gjorde det muligt for dem at bestemme Finnboard's adfærd på markedet.

35 Appellanterne har subsidiært gjort gældende, at betingelserne for at fastslå, at der forelå en økonomisk enhed, ikke var opfyldt i det foreliggende tilfælde.

36 Det bemærkes i denne forbindelse, at den appellerede doms præmis 45-58 indeholder begrundelsen for konklusionen om, at Finnboard i forbindelse med sine forhandlinger med aftagerne af karton var forpligtet til at følge de enkelte appellanters instrukser og ikke kunne optræde uafhængigt af disse selskaber, hvorfor sammenslutningen og dens enkelte kartonproducerende medlemmer i realiteten udgjorde en økonomisk enhed.

37 Sådanne betragtninger hviler på en række konstateringer af faktisk karakter, som ikke kan behandles under en appelsag, medmindre beviser er gengivet forkert, eller der er sket en tilsidesættelse af de almindelige principper og de processuelle regler om bevisbyrde og bevisførelse, hvilket appellanterne ikke har forsøgt at godtgøre.

38 Det andet anbringende må derfor forkastes.

39 Det følger af det ovenstående, at appellen må forkastes i det hele.

Sagens omkostninger

40 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, som ifølge artikel 118 finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellanterne pålægges at betale sagens omkostninger, og da appellanterne har tabt sagen, pålægges det disse at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

1) **Appellen forkastes.**

2) **Metsä-Serla Oyj, UPM-Kymmene Oyj, Tamrock Oy og Kyro Oyj Abp betaler sagens omkostninger.**

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. november 2000.

R. Grass

Justitssekretær

A. La Pergola

Formand for Femte Afdeling